

Nr 92

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående nya grunder för den statliga personalpensioneringen av vissa icke-statliga grupper m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

förordning om ändrad lydelse av 3 § 2 och 5—7 mom. samt 4 § statens pensionslöneförordning den 28 maj 1959 (nr 286);

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen förredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sigurd Lindholm

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att gränserna mellan statlig och kommunal personalpensionering omregleras, så att de statliga respektive kommunala förhandlingsområdena beträffande pensionsfrågorna kommer att sammanfalla med motsvarande områden för lönefrågornas reglering.

Förmånerna från den statliga pensioneringen av vissa grupper inom statsunderstödd verksamhet föreslås bli ändrade så att de närmare överensstämmer med vad som gäller för statsanställda.

Finansieringen föreslås bli förenklad genom begränsning av det område, inom vilket skall förekomma särskilda pensionsavgifter, och genom ändring av avgiftsgrunderna.

Vidare föreslås grunder för reglering av vissa pensionsfrågor i samband med omorganisationen av statens reproduktionsanstalt.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 3 § 2 och 5—7 mom. samt 4 § statens pensionslöneförordning den 28 maj 1959 (nr 286)

Härigenom förordnas, att 3 § 2 och 5—7 mom. samt 4 § statens pensionslöneförordning den 28 maj 1959 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

3 §.

2 mom. För lönegradsplacerad — — — lön bestämmes.

I pensionslönen — — — lönegrad B 7.

5 mom. För sådan med statlig pensionsrätt förenad icke-statlig anställning, å vilken tillämpas av huvudmannen antagna och hos statens pensionsanstalt registrerade lönebestämmelser, vilka enligt pensionsanstaltens bedömande i huvudsak motsvara avlöningsbestämmelserna för lönegradsplacerade statliga anställningshavare, skola bestämmelserna i 2 mom. äga motsvarande tillämpning.

6 mom. För annan — — — beräknade årslönen.

I fråga — — — genomsnittliga beloppet.

Där med hänsyn till pensionslönen vid jämförlig, i 2, 3 eller 5 mom. avsedd anställning så befinnes påkallat, må pensionsmyndigheten bestämma, att pensionslönen skall överensstämma med den, som gäller för sådan anställning.

7 mom. Utan hinder — — — denna förordning.

Vid tillämpningen av 5 och 6 mom. må andra lönebelopp än sådana som fastställas av Kungl. Maj:t icke utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande beaktas med större belopp än det, som

(Föreslagen lydelse)

3 §.

2 mom. För lönegradsplacerad — — — lön bestämmes.

Aspiranttjänst skall vid tillämpning av föregående stycke likställas med extra tjänst i lönegrad med samma ordningsnummer, som gäller för aspiranttjänsten.

I pensionslönen — — — lönegrad B 7.

5 mom. För sådan med statlig pensionsrätt förenad icke-statlig anställning, å vilken tillämpas lönebestämmelser, vilka enligt statens personalpensionsverks bedömande i huvudsak motsvara avlöningsbestämmelserna för lönegradsplacerade statliga anställningshavare, skola bestämmelserna i 2 mom. äga motsvarande tillämpning.

6 mom. För annan — — — beräknade årslönen.

I fråga — — — genomsnittliga beloppet.

7 mom. Utan hinder — — — denna förordning.

Vid tillämpningen av 5 och 6 mom. må andra lönebelopp än sådana som fastställas av Kungl. Maj:t icke utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande beaktas med större belopp än det, som

(Gällande lydelse)

gäller för löneklass 27 enligt löneplan A i statens löneförordning.

4 §.

Utan hinder — — — där avses.

a) Där tjänsteman — — — denna tjänst.

Åtnjuter tjänsteman — — — sagda löneklass.

b) Tjänsteman, vilken under minst 12 år i en följd innehaft *tjänst eller tjänster av följande slag, nämligen ordinarie medelst förordnande för viss tid tillsatt tjänst eller tjänst såsom chef för bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen eller försäkringsinspektionen*, äger efter övergång till annan anställning i fråga om pensionslön behandlas som om han kvarstode i tjänst inom lönegrad, till vilken hans närmast före övergången innehavda tjänst hört. Avgår tjänstemannen med ålderspension, skall likväl, i den mån ej Kungl. Maj:t annat medger, såsom förutsättning för vad nu sagts gälla, att avgången sker tidigast vid nedre gränsen av den pensioneringsperiod eller vid inträdet av den pensionsålder, som tillämpas för sistnämnda tjänst.

c) För anställningshavare — — — för pensioneringen.

d) Har riksförsäkringsverket — — — befordran erhållits.

(Föreslagen lydelse)

gäller för löneklass 1 enligt löneplan B i statens löneförordning. Där med hänsyn till pensionslönen vid jämförlik, i 2, 3 eller 5 mom. avsedd anställning så befinnes påkallat, må pensionsmyndigheten vidare bestämma, att pensionslönen skall överensstämma med den, som gäller för sådan anställning.

4 §.

Utan hinder — — — där avses.

a) Där tjänsteman — — — denna tjänst.

Åtnjuter tjänsteman — — — sagda löneklass.

b) Tjänsteman, vilken under minst 12 år i en följd innehaft *ordinarie tjänst eller tjänster, som tillsatts medelst förordnande för viss tid, eller tjänst eller tjänster, som tillsatts medelst förordnande tills vidare och jämlikt tillämpligt pensionsreglemente varit att jämställa med tjänst av förstnämnda slag*, äger efter övergång till annan anställning i fråga om pensionslön behandlas som om han kvarstode i tjänst inom lönegrad, till vilken hans närmast före övergången innehavda tjänst hört. Avgår tjänstemannen med ålderspension, skall likväl, i den mån ej Kungl. Maj:t annat medger, såsom förutsättning för vad nu sagts gälla, att avgången sker tidigast vid nedre gränsen av den pensioneringsperiod eller vid inträdet av den pensionsålder, som tillämpas för sistnämnda tjänst.

c) För anställningshavare — — — för pensioneringen.

d) Har riksförsäkringsverket — — — befordran erhållits.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1963.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars
1963.*

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING,
SKOGLUND, EDENMAN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Lindholm, fråga om *nya grunder för den statliga personalpensioneringen av vissa icke-statliga grupper m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning

Genom prop. 1958: 157 (prop. B 31) framlade Kungl. Maj:t för riksdagen ett på förhandlingsöverenskommelse mellan civildepartementet och de statsanställdas huvudorganisationer grundat förslag om pensionsregleringen för statsanställda m. fl. att genomföras den 1 juli 1959. Riksdagen godkände förslaget (SU B 52; rskr B 79).

1958 års beslut om pensionsreglering omfattade ej de grupper av anställda hos kommuner eller eljest icke-statligt anställda, som av staten tillförsäkrats pension genom statens pensionsanstalt med tillämpning av det s. k. SPA-reglementet. Orsaken härtill var att beträffande denna pensionering, i det följande benämnd SPA-pensioneringen, vissa frågor rörande förmånssystemet och pensionsfinansieringen ansågs behöva ytterligare övervägas.

I fråga om SPA-pensioneringen torde i sammanhanget få erinras om följande. SPA-pensioneringens förmånssystem bygger i och för sig på huvudgrunderna för pensionering av statsanställda. Av skäl sammanhängande med sättet för finansieringen av SPA-pensioneringen avviker emellertid denas förmånssystem i vissa hänseenden från vad som gäller för de statsanställda. Finansieringen är f. n. ordnad på det sättet, att huvudmännen — med eller utan statsbidrag — till statens pensionsanstalt inbetalar dels vissa obligatoriska, fortlöpande avgifter, dels fakultativa engångsavgifter, under det att staten svarar för att pensionerna kommer till utbetalning. Den omständigheten, att denna pensionering bygger på icke obligatoriska engångsavgifter, har medfört, att pensionsförmånerna fått göras beroende av om sådana avgifter erlägges eller ej. Detta har tekniskt åstadkommits genom särskilda regler i fråga om tjänstårsberäkningen, som bl. a. innebär att tjänstår, som tillgodoräknats för pension enligt viss lönegrad, på visst sätt

nedräknas, om befordran till högre lönegrad sker och engångsavgift ej erlägges. Systemet är emellertid förhållandevis komplicerat, och obestämtheten i förmånssystemet, som är utan motsvarighet inom pensioneringen för anställda hos stat och kommun, har givit anledning till kritik.

Vad beträffar de fortlöpande avgifterna beräknades det i samband med systemets införande år 1950, att dessa avgifter svarade mot i runt tal hälften av pensionskostnaderna. Beräkningen grundade sig på den förutsättningen, att pensionsnivån var oförändrad under både anställningstiden och den tid då pension utgick. Av olika skäl har utvecklingen emellertid kommit att i avsevärd mån avvika från denna förutsättning. Sålunda har pensionsnivån successivt höjts i ungefär samma grad som lönenivån. Särskilt under de senaste åren har utbyggnaden av socialförsäkringen och den därigenom nödvändiggjorda samordningen mellan socialförsäkring och personalpensionering av ifrågavarande slag medfört tendenser, som påverkat kostnadsutvecklingen i motsatt riktning. Det har emellertid inte varit möjligt att ange vilken samlad effekt dessa förskjutningar i olika riktningar haft eller vid bibehållande av nuvarande finansieringssystem skulle komma att få på kostnadsfördelningen mellan staten och huvudmännen.

I prop. 1959: 151 föreslog Kungl. Maj:t, sedan överenskommelse härutinnan träffats efter överläggningar med de statsanställdas huvudorganisationer, att den pensionsreglering för statsanställda m. fl., som skulle träda i kraft den 1 juli 1959, skulle omfatta jämväl de grupper av icke-statliga anställningshavare, som närmast dessförinnan var underkastade SPA-reglementet.

Beträffande SPA-finansieringen framhölls i propositionen att vissa överläggningar angående ett nytt finansieringssystem för SPA-pensioneringen förekommit mellan, å ena sidan, representanter för finans- och civildepartementen och å andra sidan, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet (sammanfattningsvis benämnes förbunden i det följande *kommunförbunden*). Rörande dessa överläggningar anfördes följande.

Överläggningarna fördes på grundval av ett inom 1951 års pensionsutrednings arbetsutskott utarbetat förslag, avsett att möjliggöra uppdelning mellan staten och huvudmännen av de verkliga pensionskostnaderna i på förhand bestämda kvotdelar och att samtidigt för berörda personalgrupper åstadkomma förutsättning för ett fixerat förmånssystem av samma typ som det rent statliga och de rent kommunala systemen. Enighet har härvid uppnåtts om att det framtida finansieringssystemet bör vara uppbyggt på sådant sätt, att kraven på kontrollerbarhet i fråga om kostnadsfördelningen blir tillgodosedda och att förmånssystemet får ett i de individuella fallen bestämt innehåll. Skäl har emellertid ansetts föreligga för att i avbidan på ytterligare utredningar och överväganden angående tänkbara lösningar i antydd riktning bibehålla det nuvarande finansieringssystemet ytterligare någon kortare tid. Vid det fortsatta utredningsarbetet borde dessutom övervägas olika uppkomna frågor om SPA-pensioneringens omfattning och bl. a. prövas frågan om en rationellare gränsdragning mellan statlig och annan personalpensionering i fråga om icke-statligt anställda.

Överläggningarna utmynnade i enighet om att, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, i huvudsak följande riktlinjer borde följas för den fortsatta behandlingen av de med SPA-pensioneringen sammanhängande frågorna.

1. Det nya statliga pensionssystemet tillämpas i princip inom SPA-området fr. o. m. den 1 juli 1959, dock med bibehållande tills vidare av de förut berörda särreglerna i fråga om tjänstårsberäkningen. Härvid utfärdar staten föreskrifter i fråga om kompensation för höjda folkpensionsavgifter beträffande sådana obligatoriskt SPA-anslutna anställningshavare, i fråga om vilka staten meddelar avlöningsbestämmelser, varjämte det förutsättes att i övrigt från statsmakternas sida hinder ej skall möta mot att huvudmannen medger dylik kompensation.

2. Fortlöpande avgifter skall fr. o. m. den 1 juli 1959 utgå med 7,5 procent på de verkliga pensionslönerna. Såväl staten som kommunförbunden skall likväl äga att — mot bakgrunden av de erfarenheter, som kan vinnas vid den fortsatta SPA-utredningen — upptaga frågan om ändrad procentsats för den fortlöpande SPA-avgiften att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1960.

Den fortlöpande avgiften skall fr. o. m. den 1 januari 1960 tills vidare intill den 1 juli 1961 — efter närmare tekniska undersökningar angående detaljutformningen — minska med vad som motsvarar hälften av de avgifter, som huvudmännen kan komma att för de SPA-anslutna anställningshavarna få erlägga i obligatoriska avgifter till en allmän tilläggs pensionering.

Engångsavgifter utgår fr. o. m. den 1 juli 1959 enligt i princip hittills tillämpade beräkningsgrunder.

3. Fortsatt utredning skall ske av frågorna om ett nytt finansieringssystem för SPA, om SPA-pensioneringens omfattning samt om vissa samordningsfrågor inom de statliga och kommunala pensionssystemen. Utredningen skall i fråga om SPA-pensioneringen syfta till åstadkommande av ett system, enligt vilket kostnadsfördelningen mellan staten och huvudmännen blir kontrollerbar. I fråga om kostnadsfördelningen beträffande nu anslutna grupper förutsättes det, att i samband med genomförandet av ett nytt finansieringssystem ett återställande sker av den ursprungliga hälftindelningen. Vad i punkt 2 sagts skall gälla i avvaktan på resultatet av utredningen och innebär ej att ställning tagits till hur en allmän tilläggs pensionering skall påverka SPA-finansieringen efter den 1 juli 1961.

I propositionen framhölls vidare, att vid överläggningarna med personalorganisationerna hade förutsatts, att den omständigheten, att under det nya pensionssystemet avsåges skola införas sådana personalgrupper, som hittills omfattats av SPA-reglementet, inte skulle innefatta någon bindning av den avsedda utredningen angående den framtida omfattningen av statlig personalpensionering av icke-statligt anställda och i fråga om finansieringen av sådan pensionering. I samband med utredningen förutsattes skola övervägas frågan om borttagande ur pensionssystemet av sådana särskilda bestämmelser i fråga om tjänstårsberäkning och maximering av pensionslön m. m., som innebär att pensioneringen av SPA-grupperna till sitt sakinhåll skiljer sig från pensioneringen inom det rent statliga området.

Den ytterligare undersökning av frågan om förutsättningarna för samordning av statlig tjänstepensionsrätt och pensionsrätt på grund av pensionering anordnad av annan än staten, som hade förutsatts i den överenskommelse,

som låg till grund för 1958 års beslut om pensionsreglering för statsanställda m. fl., skulle ske i anslutning till nyssnämnda utredning och avse även SPA-området.

De i propositionen framlagda grunderna för en pensionsreglering för de av SPA-reglementet omfattade personalgrupperna m. fl. godkändes av riksdagen (SU 110; rskr 258). Riksdagen lämnade vidare utan erinran de i det föregående redovisade, av Kungl. Maj:t godkända riktlinjerna för den fortsatta behandlingen av de med SPA-pensioneringen sammanhängande frågorna.

För att verkställa utredning rörande SPA-pensioneringen och vissa därmed sammanhängande frågor tillkallades jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1959 särskilda utredningsmän (*SPA-utredningen*), nämligen numera generaldirektören F. C. W. Ericson, ordförande, byråchefen i civildepartementet N. A. Aldestam, numera förbundsdirektören i Svenska stadsförbundet S.-O. Dahlman, lönedirektören i Svenska landstingsförbundet, numera landstingsdirektören H. O. F. Gröndal, statskommisarien, numera tillika byråchefen K. E. Jerdenius, dåvarande byråchefen i finansdepartementet, numera sparbanksinspektören S. M. Oredsson och direktören i Svenska landskommunernas förbund K.-E. Tengroth. Att såsom experter biträda utredningen förordnades den 29 oktober 1959 f. d. byrådirektören i statens pensionsanstalt O. H. Kalén, dåvarande direktören i statens pensionsanstalt T. B. Kjellén, dåvarande sekreteraren i Svenska landskommunernas förbund, numera förbundsjuristen i Svenska pastoratens riksförbund P.-O. V. Nilsson, lönesekreteraren i Svenska stadsförbundet R. A. Palm, lönesekreteraren i Svenska landstingsförbundet Y. N. Thorsell samt verkställande direktören i kommunernas pensionsanstalt C. E. G:son Törngren. Sedan Gröndal på där- om gjord framställning erhållit entledigande från sitt uppdrag förordnades den 13 april 1960 Thorsell att vara ledamot av utredningen. Under utredningsarbetets gång har utredningen för särskilda uppgifter biträts av byråchefen N. P. E. Isoz, byrådirektören G. Höckert samt förste byråsekreteraren H. E. Gyllander. Såsom sekreterare åt utredningen förordnades genom beslut den 29 oktober 1959 numera byråchefen K.-E. Renström.

Utredningen har i december 1962 avgivit betänkande med förslag om nya grunder för den statliga personalpensioneringen av vissa icke-statliga grupper (stencilerat). Betänkandet är enhälligt.

Den nuvarande SPA-pensioneringen

SPA-pensioneringen omfattar f. n. omkring 35 000 anställningshavare. Flertalet av dessa — omkring fyra femtedelar — är anställda hos kommun, under det att de övriga har privata huvudmän. Bland dessa senare finnes emellertid vissa huvudmän, som i realiteten är att betrakta som kommunala.

Den dominerande gruppen inom SPA-sektorn utgöres av anställningsha-

vare inom hälso- och sjukvården (ca 44 %). Bland de övriga grupperna må nämnas anställningshavare inom undervisningsväsendet (ca 17 %), socialvården (ca 12 %) och landsbygdens polisväsende (ca 6 %). I övrigt består klientelet av ett stort antal grupper inom de mest skilda verksamhetsområden. Sålunda förekommer anställningshavare vid teatrar och orkesterföreningar, kyrkliga organ, organisationer inom jordbruk och skogsbruk, vetenskapliga och kulturella institutioner m. m. Dessa diversegrupper omfattar sammanlagt omkring en femtedel av det totala antalet SPA-anslutna anställningshavare.

Ungefär två tredjedelar av samtliga anställningshavare har pensioneringsperiod I, 60—63 år, drygt en tiondel pensioneringsperiod II, 63—65 år, och omkring en fjärdedel pensioneringsperiod III, 65—66 år. Lägre period än I gäller för omkring en procent av samtliga.

I en del fall är fråga om grupper med statligt reglerade löner — särskilt gäller detta i fråga om undervisningsväsendet och polisväsendet — men i övrigt sker lönebestämningen utan statens medverkan.

Statsbidrag till bestridande av lönekostnader utgår för de berörda anställningshavarna inom polisväsendet samt i allmänhet beträffande grupperna inom undervisningsväsendet och diversegrupperna men endast i begränsad omfattning för grupperna inom sjukvården och socialvården.

I vissa fall är SPA-anslutningen obligatorisk, i andra fall är den det icke. I sistnämnda fall torde emellertid kunna förutsättas, att i princip alla hos en viss huvudman anställda, som tillhör en viss grupp, behandlas på samma sätt. Gränsdragningen mellan obligatorisk och icke obligatorisk anslutning kan inte numera sägas följa någon enhetlig grund. Det förekommer sålunda obligatorisk anslutning av grupper utan statligt reglerade löner (lasarettsläkare, personal vid de kungl. teatrarna) och icke-obligatorisk anslutning av grupper med statligt reglerade löner (polispersonal i landsbygdskdistrikt).

Utanför SPA-pensioneringen står en del kommunalanställda med statligt reglerade löner och vidare vissa anställningshavare vid sådan kommunal verksamhet, till vilken utgår statsbidrag till bestridande av driftskostnader. I rätt stor utsträckning förekommer det i fråga om personalen inom visst verksamhetsområde, att en del grupper skall eller kan vara SPA-anslutna, medan andra grupper inom området är hänfödda till kommunal personalpensionering.

Det system för SPA-pensioneringens finansiering, som genomfördes vid ikraftträdandet den 1 januari 1950 av 1949 års SPA-reglemente och som i det väsentliga allttjämt tillämpas, innebär i huvudsak följande.

Huvudmännen har att erlägga vissa vid SPA-anslutning obligatoriska s. k. fortlöpande avgifter och kan dessutom under vissa förutsättningar betala icke-obligatoriska s. k. engångsavgifter, medan staten svarar för att pensionerna kommer till utbetalning. Huvudmannaavgifterna — såväl de fortlöpande avgifterna som engångsavgifterna — betalas under de SPA-anslutna tjänstemännens anställningstid och är alltså ett slags *aktivitidsavgifter*.

De fortlöpande avgifterna bestämdes från början att motsvara skillnaden

mellan å ena sidan tänkta bruttolöner, vilka efter minskning med 7 procent överensstämde med de verkliga (netto)lönerna, och å andra sidan de sistnämnda lönerna. Den angivna bestämningen av bruttolönerna grundade sig inte på någon värdering av de statliga personalpensionerna i och för sig eller i jämförelse med de privatanställdas pensioner utan hade gjorts på grundval av en jämförelse mellan de privatanställdas formella lön och deras kontantlön efter pensionsavgift. Beräkningen avsåg slutlönerna. Avgifterna motsvarade alltså $[7 \times 100 / (100 - 7) =] 7,53$ procent av (netto)lönerna i slutlöneklass. Vid införandet år 1959 av anordningen med pensionslöner, motsvarande lönerna i slutlöneklassen, bestämdes SPA-avgifterna till 7,5 procent av pensionslönerna.

I samband med 1950 års pensionsreglering beräknades, såsom tidigare nämnts, att avgifterna enligt SPA-reglementet skulle täcka i stort sett hälften av pensionskostnaderna. Beräkningen gjordes under då gängse förutsättningar angående oförändrade förhållanden i fråga om priser och allmän standard. Man tog således icke hänsyn till de fortskridande pris- och standardförändringarnas starka inverkan på pensionskostnaderna och därmed på realistiskt avvägda pensionsavgifter.

De efter hand genomförda reformerna i fråga om den samhälleliga pensioneringen medförde förändringar av betydelse för kostnads- och finansieringsfrågorna inom SPA-pensioneringen. Den successiva utbyggnaden av folkpensioneringen ledde sålunda i förening med särskilda samordningsregler till en effekt som i någon mån motverkade den nyssnämnda effekten av pris- och standardtillägg. Större betydelse i detta avseende får ATP-reformen och den i anslutning härtill genom införandet av SPR åstadkomna övergången till personalpensionering enligt bruttosystem, vid vilket de allmänna förmånerna i princip ingår i bruttobeloppen.

Resultatet i fråga om kostnadseffekt kan inte preciseras annat än under bestämda förutsättningar beträffande utvecklingstakten i fråga om priser och allmän standard och inverkan härav på bruttopension, folkpension och ATP var för sig samt beträffande ränteläget m. m.

I anslutning till den tidigare nämnda överenskommelsen mellan finans- och civildepartementen samt kommunförbunden i vad överenskommelsen avser provisorietiden har sedermera träffats nya överenskommelser. Sålunda har avtalats om förlängning fr. o. m. den 1 juli 1961 tills vidare av giltighetstiden för den i överenskommelsen ingående regeln om avdrag med hänsyn till ATP-avgifterna från SPA-avgiftsprocentens »bruttovärde» 7,5. Vidare har regeln närmare bestämts att tills vidare gälla minskning av procenttalet för SPA-avgiften med en enhet eller alltså från 7,5 till 6,5.

Det nuvarande systemet med *engångsavgifter* inom SPA-pensioneringen sammanhänger såsom förut angivits med vissa särregler i fråga om *tjänstårsberäkningen* inom denna pensionering. Dessa särregler är av två slag.

Dels må i princip tid för anställning utan statlig pensionsrätt, innehavd inom det område, som kan omfattas av SPA-pensioneringen — i motsats till tid för anställning inom det statliga eller av helstatlig pensionering omfat-

tade området — tillgodoräknas såsom tjänstår endast under förutsättning att viss engångsavgift erlägges.

Dels nedräknas där lönegradshöjning eller motsvarande ägt rum — på grund av individuell befordran eller uppflyttning i samband med s. k. tjänsteförteckningsrevision — tjänståren för dessförinnan förfluten tid i relation till den av lönehöjningen i och för sig följande pensionsökningen, i den mån inte för tillgodoräkning av tid motsvarande denna tjänstårsminskning erlägges engångsavgift.

Den normala engångsavgiften beräknas försäkringstekniskt att motsvara halva värdet av den pensionsökning, som antages uppkomma till följd av tillgodoräkningen.

SPA-utredningens förslag om nuvarande SPA-grupper pensionering m. m.

A. Allmänt

SPA-utredningens förslag om nuvarande SPA-grupper avser icke-statliga anställningshavare, som jämlikt SPR eller vissa övergångsvis gällande bestämmelser omfattas av statlig personalpensionering grundad på skyldighet för huvudman att till staten (SPA) erlägga pensionsavgift. Emellertid innebär utredningsförslaget följande utvidgningar och inskränkningar i förhållande härtill.

a. Beträffande en del grupper av kommunalanställda (närmast lärare vid högre kommunala skolor), som nu omfattas av helstatlig personalpensionering, sker vid statsbidragsberäkningen minskning med belopp motsvarande vissa s. k. pensionsavdrag enligt äldre statliga pensionsbestämmelser. Frågan om avveckling av denna anordning och om eventuell inverkan därav på statsbidragsgrunderna anses böra upptagas i budgetsammanhang.

b. Beträffande vissa smärre grupper av kommunalanställda m. fl. tillämpas f. n. jämlikt särskilda bestämmelser s. k. fullavgiftspensionering. Häri ifrågasättes i princip ingen ändring, men en avgiftsrevision förutsättes.

c. Från förslaget undantages, i vad avser pensionsfinansieringen, nuvarande SPA-grupper vid Akademiska sjukhuset i Uppsala, intill dess nytt finansieringsavtal träffats beträffande sjukhuset.

Vidare undantages från förslaget i fråga om finansieringen lönegradsplacerad polisman, som på grund av bilagan till SPR omfattas av statlig pensionsrätt, i avbidan på polisväsendets förstatligande.

d. För de fall, i vilka framdeles kan uppkomma fråga om förstatligande av kommunal verksamhet eller om kommunalisering av statlig verksamhet, får liksom hittills särskilt prövas vad som skall gälla i frågan, huruvida pensioneringen i fortsättningen skall vara statlig eller kommunal och vad som skall gälla ur finansieringssynpunkt.

Grupp av anställda hos annan huvudman än kommun — med kommun förstås här borgerlig primärkommun eller landstingskommun (även kommunalförbund) — föreslås kunna efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t i pensionshänseende (förmånmässigt, finansieringsmässigt och i pensionsadministrativt hänseende) behandlas på samma sätt som om anställningarna innehades hos viss kommun av angivet slag, därest denna har ett avgörande inflytande på verksamheten eller verksamheten är av sådant slag, att den eljest skolat ankomma på dylik kommun.

B. Pensioneringen av kommunalanställda

1. *Den statliga pensioneringens omfattning.* De kommunalanställda fördelas ur synpunkten, huruvida statlig personalpensionering skall förekomma, fr. o. m. den 1 juli 1963 (respektive från tidpunkt som anges i sådant särskilt beslut, som nyss sagts) på två kategorier, här betecknade som kategori I och kategori II.

Kategori I omfattas av statlig personalpensionering, också såvitt angår i fortsättningen nyanställd personal (grupperna skall alltså upptagas i bilagan till SPR). Utredningen föreslår inplacering i denna kategori av de grupper av kommunalanställda, som har statliga avlöningsbestämmelser, varmed förutom statligt avlöningsreglemente avses avlöningsbestämmelser av nuvarande typ för de centrala verkstadsskolorna, intill dess dessa kan komma att ersättas med statligt avlöningsreglemente. Härutöver föreslås att i avbidan på resultatet av pågående utredningar, som kan leda till att statliga avlöningsbestämmelser blir tillämpliga, även sådana kommunalanställda yrkeslärare, som f. n. kan SPA-anslutas, inräknas i denna kategori, även om de nu saknar statliga avlöningsbestämmelser. Medför nämnda utredningar att statliga avlöningsbestämmelser blir tillämpliga, föreslås dessa yrkeslärare också i fortsättningen få tillhöra kategori I, men i motsatt fall skall de i fortsättningen tillhöra kategori II; skulle i sistnämnda fall ställningstagandet inte komma till stånd under något av budgetåren 1962/63 och 1963/64, skall likväl vad som i det följande i fråga om kategori II sägs om den 30 juni 1964 i stället avse den senare dag, som i samband med ställningstagandet särskilt bestämmes.

Kategori II, i vilken övriga kommunala grupper föreslås bli inplacerade, skall i fortsättningen inte omfattas av statlig personalpensionering, varför nuvarande bestämmelser härom upphäves med verkan fr. o. m. den 1 juli 1963. Härvid föreslås likväl övergångsbestämmelser av följande innebörd.

a. Nyanslutning får ske av anställning innehavd under tiden 1 juli 1963—30 juni 1964 eller del därav, om anställningen hade varit anslutningsbar enligt de bestämmelser, som gällde den 30 juni 1963.

b. För den som är registrerad hos den statliga pensionsmyndigheten för tiden 30 juni 1963—30 juni 1964 eller del av denna tid tillämpas statlig personalpensionering under sådan senare tid, varunder vederbörande innehar anställning som den statliga pensionsmyndigheten prövar vara av sådant

slag, att den hade kunnat medföra statlig personalpensionsrätt jämlikt den lydelse SPR-bilagan eller övriga motsvarande föreskrifter haft den 30 juni 1963.

2. *Finansieringsfrågor.* Den principiella bakgrunden till uppdelningen av de kommunala SPA-grupperna har varit, att staten skall helt svara för pensionskostnaderna för kategori I och för personalpensionskostnaden beträffande sådana anställningshavare tillhörande kategori II som skall ha personlig statlig pensionsrätt — övergång sker alltså här till helstatlig personalpensionering — varemot kommunerna i övrigt skall stå för kostnaden beträffande kategori II. Beträffande konsekvenserna härav och vissa modifieringar vid genomförandet föreslår utredningen följande.

a) För kommunalanställda skall icke erläggas SPA-avgifter i form av fortlöpande avgift avseende tid efter den 30 juni 1963 och i regel ej heller efter nämnda dag erläggas engångsavgifter, med mindre avgången skett tidigare.

Avsikten med förslaget om avgiftsfri statlig personalpensionering av kommunalanställda är med hänsyn till klienteluppdelningen inte att staten på annan väg — genom minskning av lönebidrag eller dylikt i den mån sådana förekommer — skall bereda sig vederlag för avgiftsbortfallet.

En särskild fråga, som berör det ekonomiska förhållandet mellan staten och kommunala huvudmän, är följande.

I enlighet med författningsbestämmelser, som trätt i kraft den 1 juli 1962, utgår ej statlig livränta till den som lämnar SPR-området efter att ha blivit underkastad dessa bestämmelser och på grund av senare anställning erhåller kommunal pension. För att inte de kommunala huvudmännen skall behöva betala dubbelt — dels avgifter till staten, dels pension till förmånstägaren — föreslår utredningen att den siste kommunale arbetsgivaren skall med giltighet fr. o. m. nyss angivna dag äga efter framställning till den statliga pensionsmyndigheten få till sig utbetald livränta eller motsvarande belopp, eventuellt efter ett administrativt förenklat förfarande. Huvudman, som i enlighet med det tidigare sagda blivit genom beslut av Kungl. Maj:t likställd med kommunal huvudman, skulle vara det även i detta sammanhang.

b) I princip föreslås staten svara för ATP-avgifterna beträffande kategori I. Då dessa avgifter ju debiteras huvudmännen, måste emellertid undvikas opraktiska statsbidragsanordningar. Godtagbara administrativa förutsättningar för statsbidragsgivning till ATP-avgifter har för närvarande ansetts föreligga beträffande sådana grupper av kommunalanställda med statliga avlöningsbestämmelser, vilkas löner beaktas vid avvägning av statsbidrag i form av allmänt driftbidrag för det allmänna skolväsendet. Statsbidrag till ATP-avgifter bör i enlighet härmed enligt utredningen införas för tid fr. o. m. omläggningen den 1 juli 1963 beträffande sådana nu berörda grupper, för vilka dylikt statsbidrag ej redan förekommer. Vidare bör — under förutsättning att statliga avlöningsbestämmelser blir tillämpliga på yrkeslärare — undersökas möjligheterna att införa statsbidrag till ATP-avgifter för kommunalanställda sådana lärare på i princip samma sätt som i fråga om nyssnämnda grupper inom det obligatoriska skolväsendet.

C. Den statliga personalpensioneringen av icke-kommunalanställda

1. *Den statliga pensioneringens omfattning.* Nuvarande grupper av SPA-ansluten icke-kommunal personal fördelas ur synpunkten, huruvida statlig personalpensionering skall förekomma, fr. o. m. den 1 juli 1963 på två kategorier, här betecknade som kategori A och kategori B.

Kategori A omfattas av statlig personalpensionering, också såvitt angår i fortsättningen nyanställd personal (grupperna skall alltså upptagas i bilagan till SPR). Till denna kategori bör enligt utredningen i princip hänföras endast grupper av anställda, som *dels* kan anses i realiteten ha allmän tjänst, ehuru de formellt sett är varken stats- eller kommunalanställda, *dels* inte är anställda inom verksamhet av sådant slag, som enligt vedertagen uppfattning om de allmänna uppgifternas fördelning mellan staten och kommunerna närmast utgör en kommunal angelägenhet. Det förra villkoret anses inte uppfyllt enbart genom att verksamheten är allmännyttig eller att statsmakterna på ena eller andra sättet dokumenterat sitt intresse för verksamheten. Frågan gäller i vilken *grad* verksamheten står staten nära. Beträffande den konkreta omfattningen av kategorin föreslås följande gälla.

a) Sådan grupp, för vilken enligt statens bestämmande tillämpas statliga avlöningsbestämmelser och beträffande vilken staten förhandlar med vederbörande personalorganisation om lönerna, hänföres till kategori A. Statlig pensionering bör härvid i samma mån som statlig lönesättning vara obligatorisk.

b) Härutöver hänföres till kategori A nu anslutningsbara och under följande rubriker i SPR-bilagan upptagna anställningar i den utsträckning som samtidigt anges.

I. Hovstaterna.

IV. Försvarsväsendet: Anställningshavare hos Centralförbundet för befälsutbildning och Skytteförbundens överstyrelse.

V. Socialvården och XII. Hälso- och sjukvården: *Dels* — vid bibehållande av nuvarande statliga engagemang — de anställningar, som tillhör nykterhetsvården, *dels* efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande anställningar i övrigt vid sådan sluten anstalt, som har till viss del av riket ej begränsat upptagningsområde, *dels* — förutsatt att dessa grupper inte enligt Kungl. Maj:ts beslut skall behandlas på samma sätt som kommunalanställda tillhörande kategori I — anställningar vid vanförestalter, kuranstalter anslutna till riksförsäkringsverket och eventuellt senare anställningar vid Akademiska sjukhuset i Uppsala, *dels* anställningar vid kustsanatorier, Konung Oscar II:s jubileumsfond tillhörigt sanatorium, Eugeniahemmet, Svenska röda korsets med bidrag från riksförsäkringsverket drivna hem för barn med gomdefekter samt Sophiahemmets sjuksköterskeskola.

VII. Undervisningsväsendet, forskningsinstitutioner m. m.: Lärare vid skola för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, förskola för döva barn samt de anställningshavare, som anges under VII n) och o) i SPR-bilagan.

VIII. Kyrkoväsendet m. m.: T. v. i avbidan på resultatet av pågående utredning om eventuellt upphörande av sambandet mellan staten och Svenska kyrkan nu anslutningsbara anställningar.

IX. Jordbruk och skogsbruk m. m.: Anställningar vid hushållningssällskap (jämväl såvitt angår sådan lokal lanbrukskemisk kontrollstation eller lokal frökontrollanstalt, som är anknuten till hushållningssällskap), skogs- och lanbruksakademien, hushållningssällskapens förbund, Sveriges utsädesförening, statsunderstödd praktiskt vetenskaplig verksamhet å Weibullsholm (såvitt gäller förädlings- eller försöksledare) samt Svenska jägareförbundet.

XIII. Polisväsendet m. m.: Anställningar vid Sveriges civilförsvarsförbund.

XIV. De kungl. teatrarna.

XV. De statsunderstödda stadsteatrarna i Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Norrköping-Linköping och Uppsala samt Göteborgs lyriska teater.

XVI. De statsunderstödda symfoniorkestrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Gävle.

Den statliga personalpensioneringen av här under b) avsedda anställningar, vid vilka statliga avlöningsbestämmelser ej tillämpas, bör enligt utredningen, då pensioneringen bygger på avgiftsplikt, vara fakultativ. Det bör stå huvudmannen fritt att använda sig därav eller ej, under förutsättning likväl att obligatorisk anslutning ej föreskrives såsom särskilt statsbidragsvillkor. Till undvikande av otillfredsställande urval med därav följande olägenheter ur ekonomisk eller administrativ synpunkt för staten bör emellertid föreskrivas, att huvudman som begagnar sig av anslutningsmöjlighet därvid skall till fullo utnyttja denna, i den mån inte pensionsmyndigheten finner skäl medgiva undantag.

Kategori B, till vilken hör övriga nu SPA-anslutningsbara anställningar, som inte är kommunala eller jämlikt Kungl. Maj:ts beslut skall behandlas på samma sätt som kommunala, skall i princip inte i fortsättningen omfattas av statlig personalpensionering. Utredningen föreslår dock övergångsbestämmelser med samma räckvidd som beträffande kommunala anställningar tillhörande kategori II. Här avsedd personlig SPR-anslutning föreslås vara obligatorisk eller fakultativ alltefter vad nu gäller; begagnas inte möjligheten till fakultativ personlig pensionsrätt — vilken förutsätter vederbörlig registrering av anställningen hos den statliga pensionsmyndigheten — upphör därmed vederbörandes personliga pensionsrätt på grund av anställning hos huvudmannen. Kategori B kommer främst att omfatta — förutom vissa icke-kommunala lärarkategorier utan statliga avlöningsbestämmelser (under VII m) i SPR-bilagan avsedda lärare vid yrkesskola) — de nu SPA-anslutningsbara icke-kommunala anställningar inom socialvården samt hälso- och sjukvården, som ej angivits i det föregående. I den mån denna verksamhet kan anses vara av allmän natur — vilket inte genomgående är fallet, även om verksamheten kan sägas minska anspråken på motsvarande anordningar från samhällets sida — utgör i varje fall åldrings- och barna-

vård samt hälso- och sjukvård enligt vedertagen uppfattning i första hand en kommunal angelägenhet. Med hänsyn härtill och då dessutom i realiteten, om ock ej formellt, i många fall torde föreligga kommunalt huvudmannaskap, har den statliga personalpensioneringen beträffande dessa anställningar ansetts inte böra fortsätta annat än övergångsvis. Det må framhållas, att detta endast är av betydelse beträffande personal, som härefter nyanställes, och att denna personal omfattas av den utbyggda allmänna pensioneringen.

Skulle viss här avsedd personal komma att uppföras på kommunal lönestat, hör hinder ej föreligga att vederbörande därefter har personlig pensionsrätt såsom kommunalanställd tillhörande kategori II. Samma resultat uppkommer, därest Kungl. Maj:t fattar särskilt beslut om att viss grupp av anställningar skall i pensionshänseende behandlas som kommunala anställningar.

2. *Finansieringsfrågor.* Enligt det föregående kan i vissa fall ifrågakomma, att Kungl. Maj:t meddelar särskilt beslut om att anställning hos formellt sett icke-kommunal huvudman skall i pensionshänseende behandlas som anställning hos viss kommun (eller hos vissa kommuner). Där sådant beslut meddelas, kommer att ur finansieringssynpunkt tillämpas vad som gäller i fråga om kommunala anställningar; anställning kommer att hänföras till kategori I, om statliga avlöningsbestämmelser är gällande (eller, som ett provisorium, om fråga är om yrkeslärare), och eljest till kategori II. Kungl. Maj:t bör jämväl äga förordna, att anställning hos icke-offentlig huvudman skall i pensionshänseende hänföras till kategori I i fall, där staten i samarbete med annan driver verksamhet, som omfattas av statlig personalpensionering (jfr ovan i fråga om Akademiska sjukhuset i Uppsala). Slutligen bör i budgetsammanhang övervägas, huruvida vissa sådana grupper, beträffande vilka betydande statsbidrag utgår till löner eller driftskostnader i allmänhet för verksamheten, skulle kunna från kategori A överföras till helstatlig pensionering genom att inordnas i kategori I. Anledning härtill synes till en början föreligga i fall, där — såsom en regelmässig anordning — staten täcker hela driftsunderskottet på verksamheten, och ett bortfall av SPA-avgifter därför automatiskt kommer att motsvaras av ett mindre driftsunderskott att täckas av statsmedel. För fall, där statsbidraget till driftskostnader (löner) är av annan typ, erfordras i motsats härtill för övergång till avgiftsfri statlig personalpensionering jämkning i statsbidragsgrunderna. I syfte att begränsa området för avgiftspensioneringen, vilket i och för sig innebär en rationalisering, bör en sådan omläggning genomföras, där förutsättningar för densamma prövas föreligga.

I den mån som en helstatlig pensionering inte införts — och intill den tidpunkt då detta kunnat ske — föreslås finansieringen av pensionsförmåner för såväl kategori A som de med personlig pensionsrätt kvarstående anställda inom kategori B ske med *avgifter*, vilka huvudmannen inbetalar till pensionsmyndigheten. Finansieringen föreslås i huvudsak ske med år-

liga fortlöpande avgifter men därjämte i viss — i förhållande till vad som nu gäller begränsad — utsträckning ske med engångsavgifter. Beträffande avgifterna föreslås gälla följande.

a) *Den fortlöpande avgiften* skall enligt utredningsförslaget liksom hittills i princip beräknas efter visst antal procent av den hos pensionsmyndigheten registrerade pensionslönen för den av statlig pensionsrätt omfattade.

Vad beträffar *avgiftsunderlaget* föreslås dock beträffande de kungl. teatrarna samt de statsunderstödda stadsteatrarna och symfoniorkestrarna av administrativa skäl i stället ett beaktande av den sammanräknade summan av de under respektive år (verksamhetsår) utbetalade löner¹ för personal med statlig pensionsrätt.

Beträffande *beräkningen av avgiftsprocenten* föreslås följande principer. De fortlöpande avgifterna skall motsvara hälften av en beräknad genomsnittspremie för statliga nettopensionsförmåner minskad med halva ATP-avgiften. Nettopensionspremien, som skall anges i procent av pensionslönen (lönesumman), bestämmes för fem år i sänder och beräknas i princip med antagande om att den framtida utvecklingen i fråga om löne- och pensionsförmånerna på grund av pris- och standardutveckling skall överensstämma med den, som kan anses representativ för den närmast föregående perioden av fem år. Modifikationer kan dock befinnas erforderliga.

Vid beräkningen av avgiftsprocenten är att märka, att i fråga om sådana nettopensioner, som hänför sig till det vid systemomläggningen befintliga aktivbeståndet, en del av förmånen belöper på tid före omläggningen och att finansieringen enligt det nya systemet för dessa pensioner endast bör gälla den återstående delen av förmånen. Den till hittillsvarande finansieringssystem hänförliga delen av nettopensionen bör enligt utredningen beräknas med utgångspunkt i förmåner efter den enligt SPA-reglementet sist gällande nivån. Beträffande nettopensioner för de efter omläggningen nyanställda utgöres objektet för det nya finansieringssystemet av förmånerna i sin helhet. Enligt försäkringstekniska beräkningar, som utförts inom utredningen, är de erforderliga fortlöpande avgifterna något högre för det vid omläggningen befintliga aktivbeståndet än för nytt aktivbestånd. Skilda avgiftstaxor bör emellertid inte tillämpas för olika delar av beståndet, utan finansieringssystemet bör bygga på att de för de båda för olika delar av klientelet primärt beräkneliga avgiftssatserna skall sammanvägas. Inte heller bör det enligt utredningen komma i fråga att tillämpa olika avgifter för kategori A, som förutsättes komma att framgent tillhöra SPR-systemet, och kategori B, som endast omfattar personligen kvarstående anställningshavare tillhörande nuvarande aktivbestånd och som alltså inte erhåller något tillflöde av nyanställda. I sammanhanget framhålles, att de beträffande kategori B (och kategori II) föreslagna övergångsanordningarna är så omfattande, att någon minskning i jämförelse med nuvarande SPA-bestånd knappast kan förutses förrän efter lång tid.

Verkställda beräkningar har visat, att det enligt SPA-reglementet gällan-

¹ Före avdrag för skatt m. m.

de procenttalet 7,5 och än mer det nuvarande procenttalet 6,5 behöver höjas avsevärt för att motsvara en avgiftsprocent avvägd enligt angivna grunder.

Utredningen föreslår, att den fortlöpande SPA-avgiften för budgetåren 1963/64—1967/68 fastställs till 10 procent av pensionslönen (lönesumman) och att avgiftsprocenten för tid därefter bestäms på grundval av senare gjorda beräkningar.

b) I fråga om *engångsavgifter* är till en början att märka, att någon nedräkning av tjänstår i samband med lönegradshöjningar (motsvarande) den 1 juli 1963 eller därefter inte skall ske och att engångsavgifter för återställande helt eller delvis av tjänstårssumman i så måtto inte ifrågakommer. Däremot måste, åtminstone för nu överskådlig tid, bibehållas den anordningen, att betalning av engångsavgift erfordras *dels* för att såsom tjänstår skall få tillgodoräknas sådan tid för innehav av icke-statlig och icke-kommunal anställning av i SPR avsett slag, varunder vederbörande inte varit underkastad statliga pensionsbestämmelser och för vilken fortlöpande avgift ej erlagts (»tidköp»), *dels* för återställande av tjänstår, som enligt hittillsvarande bestämmelser skolat påverkas nedåt av en eller flera lönegradshöjningar före den 1 juli 1963. De nya engångsavgifterna föreslås emellertid bli utformade efter enklare och mera schablonmässiga regler än de nu förekommande.

D. Med SPA-frågan sammanhängande jämkningar i den statliga personalpensioneringens förmånssystem

I samband med uppordnandet av de med SPA-pensioneringen sammanhängande övriga frågorna bör, enligt utredningen, i förmånssystemet vidtagas ändringar av följande innebörd.

1. Tid för innehav efter den 30 juni 1964 av anställning tillhörande kategori II eller kategori B bör anses som tid för innehav av *SPR-anställning* endast för anställningshavare, som därunder har personlig statlig pensionsrätt. Tid för innehav före den 1 juli 1964 av sådan anställning bör däremot anses som tid för innehav av SPR-anställning även såvitt angår annan anställningshavare.

2. Beträffande *pensionslöner* innehåller statens pensionslöneförordning med den därtill hörande bilagan vissa särbestämmelser i fråga om icke-statliga anställningar. Fr. o. m. den 1 juli 1963 bör i princip gälla, att pensionslönen för sådana anställningar skall påverkas av löneställningen i samma mån som är fallet beträffande statlig anställning. Den maximala lön, som utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t får beaktas, bör emellertid vara lönen i lönegrad B 1.

I fråga om statsunderstödda teatrar och orkestrar bör en specialregel i fråga om pensionslön meddelas i syfte att förhindra att pensionslöneklassen normalt fluktuerar under löpande verksamhetsår. Pensionslöneklassen bör bestämmas på grundval av förhållanden vid verksamhetsårets början.

3. Beträffande *tjänstårsberäkningen* föreslås gälla följande.

a) Tid för innehav av icke-statlig SPR-anställning, under vilken vederbörande icke varit underkastad statliga pensionsbestämmelser, får vid tjänstårsberäkning beaktas jämlikt 10 § 1 mom. c) SPR utan krav på engångsavgift (ytterligare engångsavgift) under förutsättning *att* anställning av ifrågavarande slag senast vid den tid, då statlig pensionsförmån slutligen beviljas, blivit omfattad av avgiftsfri statlig pensionering (generellt av betydelse beträffande kommunal SPR-anställning) *eller att* anställningshavaren vid pensionsavgången innehar statlig anställning eller icke-statlig anställning förenad med avgiftsfri statlig pensionsrätt. Vad här sagts gäller ej beträffande den som under någon del av den tidsperiod, vilken omfattas av den årsuppgift, som skolat inlämnas till statens pensionsanstalt närmast före den 1 juli 1962, innehaft sådan då SPA-anslutningsbar anställning, för vilken ej gällde statliga avlöningsbestämmelser, och som inte varit upptagen i årsuppgiften. Undantaget gäller likväl endast i fråga om tid, varunder före tidsperioden i fråga innehafts anställning av sistnämnda slag.

I fall, där förutsättning för avgiftsfri tillgodoräkning ej föreligger, får tid för innehav av icke-statlig SPR-anställning, under vilken vederbörande icke varit underkastad statliga pensionsbestämmelser, beaktas vid tjänstårsberäkning, i den mån antingen den statliga pensionsmyndigheten därtill lämnat medgivande och engångsavgift erlagts (i allmänhet av betydelse beträffande kategorierna A och B) eller Kungl. Maj:t därom särskilt förordnat.

b) Nedräkning av tjänstår skall ej ske på grund av lönegradshöjning (motsvarande) den 1 juli 1963 eller senare.

c) Har nedräkning av tjänstår skett (skolat ske) på grund av lönegradshöjning (motsvarande) före den 1 juli 1963, skall den utan krav på engångsavgift (ytterligare engångsavgift) elimineras, under förutsättning *att* anställning av det slag, som innehades vid höjningen, senast vid den tid, då statlig pensionsförmån slutligen beviljas, blivit omfattad av avgiftsfri statlig pensionering (generellt av betydelse beträffande kommunal SPR-anställning) *eller att* statlig pension beviljas på grund av statlig anställning eller på grund av icke-statlig anställning förenad med avgiftsfri statlig pensionsrätt.

I övrigt får nedräkning av tjänstår på grund av lönegradshöjning (motsvarande) före den 1 juli 1963 elimineras i den mån härför erlagts engångsavgift (i allmänhet av betydelse beträffande kategorierna A och B) eller Kungl. Maj:t därom särskilt förordnat.

4. *Beträffande samordning med kommunal personalpensionering* hänvisas till de bestämmelser, som införts den 1 juli 1962, med den här tidigare föreslagna kompletteringen angående överförande i vissa fall av livränteförmån till kommun, som utger pension.

5. *Samordning med sådan icke-kommunal personalpensionering, som är grundad på tid för anställning, vilken sedermera inordnats i det statliga personalpensionsområdet*, skall, om inte den statliga personalpensionsmyndigheten annat bestämmer, ske med tillämpning av motsvarande grunder som i fråga om samordning med personalpensionering, grundad på anställ-

ning hos vissa statliga bolag; å ena sidan skall alltså medförd pensionsrätt, som belöper på dylik tid, efter pensionsmyndighetens bestämmande avstås till staten eller den statliga pensionsförmånen minskas med motsvarande be-
lopp, men å andra sidan må dylik tid beaktas såsom kvalifikationstid och vid tjänstårsberäkning inom den statliga pensioneringen. I sistnämnda av-
seende bör emellertid tiden inte, med mindre enligt vad under 3 a) sagts fö-
religger förutsättning för avgiftsfri tillgodoräkning, få beaktas med större
antal tjänstår än som bedömes svara mot det antal, vilket den 1 juli 1963
respektive den senare tidpunkt, då bestämmelserna blir tillämpliga, kunnat
tillgodoräknas mot engångsavgift svarande mot den medförda pensionsrät-
tens värde.

Utredningens förslag i anledning av gjorda framställningar om inordnande i SPA-pensioneringen av nya grupper

I ett stort antal fall har gjorts framställningar, som går ut på att SPA-
pensionsrätt skulle införas för ytterligare kategorier av icke-statliga anställ-
ningar.

Utredningen har vid sin granskning för flertalet av dessa fall funnit, att
förutsättningar ej föreligger för SPA-pensionering. Exempelvis är i en del
av fallen fråga om verksamhet inom socialvården, främst barna- och åld-
ringsvården, eller inom hälso- och sjukvården, där verksamheten har kom-
munal anknytning och dess bedrivande är avhängigt av kommunala medel.
I vissa andra fall utgår visserligen statsbidrag till verksamheten i sådan
omfattning, att hälften eller mer än hälften av kostnaderna för verksam-
heten täckes av statsmedel, men statsbidraget har ej gjorts formelbundet
eller förknippats med särskilda villkor rörande anställningsformer och löne-
förmåner m. m.

Utredningen föreslår SPA-anslutning beträffande följande kategorier,
nämligen anställningshavare vid *skyddsvärnen i Stockholm och Göteborg*,
nu ej anslutningsbara anställningshavare vid icke-kommunala *statsunder-
stödda enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare* samt anställningsha-
vare vid *Stockholms stadsteater* och *Göteborgs folkteater*. Beträffande dessa
kategorier anför utredningen följande.

Svenska skyddsförbundet utgör en sammanslutning av fångvårds- och
skyddsvärnsföreningar med uppgift att verka för det allmänna och enskilda
räddningsarbetet bland frigivna fångar, villkorligt dömda och alkoholister.
Dess framställning har syftat till att den heltidsanställda personalen vid
vissa sådana föreningar, däribland vid *skyddsvärnen i Stockholm och Göte-
borg*, skall vinna anslutning till statens pensionsanstalt. Enligt beslut av 1962
års riksdag skall etappvis en upprustning ske av skyddskonsulentorgani-
sationen. Såsom komplement till den statliga skyddskonsulentorganisatio-
nen i Stockholm och Göteborg har skyddsvärnen i dessa städer bl. a. tillde-
lats arbetsuppgifter inom skyddsarbetet, vilka annorstädes ankommer på
den statliga organisationen. Bidrag till lönekostnader, motsvarande avlö-

ningskostnader för sammanlagt 22 befattningshavare vid de båda skyddsvärnen, ävensom bidrag till deras omkostnader, utgår under de i riksstaten för innevarande budgetår uppförda förslagsanslagen till avlöningar respektive omkostnader till skyddskonsulentorganisationen. Genom kungl. brev den 25 maj 1962 har vidare meddelats särskilda bestämmelser angående statsbidrag till föreningarna Skyddsvärnet i Stockholm och Skyddsvärnet i Göteborg att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63. Det har under hand inhämtats, att några särskilda pensionsanordningar icke är vidtagna för de båda föreningarnas personal.

SPR äger f. n. tillämpning beträffande samtlig personal vid de erkända anstalterna för alkoholmissbrukare men endast beträffande föreståndare, husmoder och sjuksköterskor vid de enskilda anstalterna. Nykterhetsvårdens anstaltsförbunds förhandlingsdelegation har anhållit att SPR skall göras tillämpligt beträffande samtlig personal vid *enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare*, vilken beröres av avtal slutna den 27 juni 1960 och senare mellan å ena sidan anstaltsförbundet och å andra sidan Statstjänstemannaförbundet och Sveriges fångvårdsmannaförbund. I avtalet förutsättes, att pensioneringen av denna personal skall ske i sådan ordning. De enskilda anstalter som beröres av avtalet är icke-kommunala anstalter. Statsbidrag till driftkostnader utgår numera enligt samma grunder (kungörelsen 1955: 426, senast ändrad genom kungörelsen 1962: 332) till erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare och till enskilda sådana anstalter. Nykterhetsvårdsutredningen har i sitt betänkande angående översyn av nykterhetsvården (SOU 1962: 58) framlagt förslag rörande ändrad anstaltsorganisation inom nykterhetsvården. SPA-utredningens förslag angående nu ifrågavarande kategorier grundar sig på förutsättningen att nuvarande statsbidragsförhållanden kommer att bestå.

Verksamheten vid *Stockholms stadsteater* tog sin början med spelåret 1960/61 och fr. o. m. detta verksamhetsår har bidrag från lotterimedelsfonden utgått till teatern. Det må erinras om att bidrag ur fonden utgår till Göteborgs lyriska teater samt stadsteatrarna i Göteborg, Malmö, Norrköping-Linköping, Hälsingborg och Uppsala samt att personalen vid dessa teatrar efter Kungl. Maj:ts medgivande inordnats under SPA-pensioneringen sedan vederbörande kommun ställt garanti för betalning av fortlöpande avgifter till pensioneringen. Utredningen anser att personalen vid Stockholms stadsteater bör på de för sådan verksamhet särskilt gällande villkoren inordnas i SPA-pensioneringen.

Beträffande *Folkteatern i Göteborg* föreligger visserligen ingen direkt framställning om anslutning till den statliga personalpensioneringen, men frågan härom har berörts i en skrivelse av Svenska teaterförbundet den 13 oktober 1961. Även till denna teater — som har fast ensemble med helårsanställda — utgår bidrag ur lotterimedelsfonden samt föreligger i övrigt enahanda förutsättningar som i fråga om de SPA-anslutna teatrarna. Utredningen anser därför att även denna teater bör i pensionshänseende likställas med de redan SPA-anslutna stadsteatrarna.

Utredningen förordar vidare, att SPA-anslutningsfrågan ytterligare prövas i budgetsammanhang beträffande anställningshavare vid följande institutioner, nämligen handelshögskolan i Stockholm, Nordiska museet, Kulturhistoriska museet i Lund, Ericastiftelsens läkepedagogiska institut i Stockholm samt Uppsala sjuksköterskehems sjuksköterskeskola. Beträffande dessa grupper anför utredningen följande.

Finansieringen av verksamheten vid *handelshögskolan i Stockholm* regleras genom ett av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande godkänt avtal den 23 januari 1954 mellan staten, Stockholms stad, handelshögskoleföreningen i Stockholm och handelshögskolans i Stockholm direktion. Med hänsyn till kostnadsökningar och ökade krav på utbildningskapaciteten vid handelshögskolan har berörda parter slutit avtal om ändringar i avtalet den 23 januari 1954, vilket Kungl. Maj:t med riksdagens bemyndigande godkänt genom beslut den 16 juni 1961. Ändringarna i avtalet, vilket gäller t. o. m. den 30 juni 1969, trädde i kraft den 1 juli 1961. Därest avtalet icke av någon part uppsägs minst två år före avtalstidens utgång, förlänges avtalets giltighet för varje gång med femton år.

En avsevärd ökning av statsbidraget skedde fr. o. m. budgetåret 1961/62. Statens bidrag till handelshögskolan, som under budgetåret 1953/54 utgjorde drygt 20 procent av de totala kostnaderna, uppgår för innevarande budgetår till drygt 30 procent av sammanlagda kostnaderna.

Professor vid handelshögskolan uppstår samma lön som professor i stats-tjänst. Lönerna till övriga anställda motsvarar i princip dem som utgår till motsvarande statliga befattningshavare. Pensioneringen av högskolans anställda är ordnad i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för innehavare av statstjänst. Ehuru statens kostnadsbidrag ej uppgår till 50 procent, synes handelshögskolans ställning inom den högre undervisningen och de ökade krav, som från det allmännas sida ställs på utbildningskapaciteten vid högskolan, kunna tala för en anslutning av handelshögskolans personal till den statliga personalpensioneringen. Då statens medverkan till finansieringen av ifrågavarande verksamhet avtalsmässigt reglerats, synes frågan om förutsättningarna för ett inordnande av högskolans personal under SPR höra i första hand upptagas i sammanhang med en revision av det avtal, som f. n. reglerar verksamheten vid handelshögskolan.

Statsbidrag till verksamheten vid *Nordiska museet* har utgått en lång följd av år. För innevarande budgetår utgör det 656 000 kronor. Bidrag utgår därvid i första hand till avlöningar åt museets tjänstemän. Sedan budgetåret 1929/30 har såsom villkor för åtnjutande av statsbidrag till avlöande av museets tjänstemän gällt bl. a. att de i museets tjänst anställda tjänstemän, vilka tillhör den grupp av befattningshavare, som uppehåller museets verksamhet såsom museiinstitution, och den vaktmästare- och eldarpersonal, vilken tjänstgör i museibygnaden, av museet avlönas enligt samma grunder som gäller för motsvarande tjänstemän vid de statliga museerna. — Enligt vad utredningen under hand inhämtat har Kungl. Maj:t uppdragit åt statskontoret att göra en översyn av museets ekonomiska ställning och verksamhetsformer. Då sålunda statens framtida engagemang beträffande museet torde komma att bero av nämnda översyn förutsätter utredningen, att även pensionsfrågan för museets tjänstemän därvid beaktas.

I likhet med *Nordiska museet* åtnjuter *Kulturhistoriska museet i Lund* betydande statsbidrag för sin verksamhet. Statsbidraget utgår för innevarande budgetår med 95 000 kronor. Med statsbidraget är förknippade särskilda villkor, bl. a. att valet av föreståndare för museet godkännes av Kungl. Maj:t och att vissa befattningshavare vid museet skall åtnjuta minst de avlöningsförmåner, som skulle tillkomma dem, om de vore innehavare av stats-tjänst med placering i begynnelselöneklassen av vissa särskilt angivna lönegrader i statens allmänna avlöningsreglemente. I likhet med vad gäller för *Nordiska museet* utgör för det här avsedda museet statsbidraget en väsentlig förutsättning för fortsatt bedrivande av den museala verksamheten. Utredningen anser att frågan huruvida kulturhistoriska museets tjänstemän bör

omfattas av statlig personalpensionering bör upptagas till behandling i samband med att detta sker i fråga om Nordiska museets personal.

SPR är f. n. tillämpligt å anställningar som överläkare, rektor, förste psykolog och terapeut vid *Ericastiftelsens läkepedagogiska institut i Stockholm*. Föreliggande framställningar syftar till att ytterligare vid institutet inrättade anställningar, nämligen som läkare, barnpsykolog, socialkurator (två tjänster), kanslibitråde, kontorsbiträde, husmor och kassörska skall få anslutas till SPA-pensioneringen. Staten och Stockholms stad subventionerar verksamheten enligt bidragsgrunder som fastställdes 1954. För varje budgetår fastställs en normalstat, efter vilken det totala bidragsbehovet skall beräknas. Den sammanlagda subventionen fastställs till det belopp, som enligt normalstaten utgör skillnaden mellan de sammanlagda utgifterna och summan av andra inkomster än de statliga och kommunala bidragen. Det sålunda framräknade bidraget fördelas så, att staten betalar vad som anses belöpa på stiftelsens seminarium och staden vad som motsvarar kostnaderna för psykisk hälsovård åt de vid hälsovårdsavdelningen behandlade patienterna. För att förenkla beräkningen av statens och stadens andelar i totalbidraget har statens andel tills vidare bestämts till 45 procent av bruttokostnaderna enligt normalstaten, från vilket framräknade belopp sedan drages normalstatens belopp för inkomster av elevavgifter samt del av inkomsterna av lokalhyror och räntor, medan staden svarar för 55 procent av bruttokostnaderna minus inkomsterna av patientavgifter och återstående del av inkomsterna av lokalhyror och räntor. I samband med fastställande för varje budgetår av ny normalstat sker ställningstagande av såväl staten som Stockholms stad beträffande de förslag stiftelsens styrelse avger i fråga om lönegrads- och flyttningar av tjänster och inrättande av nya tjänster. SPA-utredningen finner att frågan om och i vilken utsträckning ytterligare tjänster vid *Ericastiftelsens läkepedagogiska institut* skall omfattas av den statliga personalpensioneringen bör upptagas i första hand vid överläggningar med Stockholms stad om kostnadsfördelning mellan staten och staden, därvid pensionskostnaderna bör vederbörligen beaktas.

Uppsala sjuksköterskehems sjuksköterskeskola står sedan den 1 januari 1959 reellt sett under statens och Uppsala läns landstings gemensamma huvudmannaskap. Genom beslut den 30 december 1958 har Kungl. Maj:t fastställt reglementet för sjuksköterskeskolan samt godkänt ett mellan Uppsala universitet såsom företrädare för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Uppsala läns landsting, å andra sidan, träffat avtal angående samarbete för drift av förenämnda till akademiska sjukhuset förlagda sjuksköterskeskola. Genom beslut den 30 december 1960 har Kungl. Maj:t godkänt avtal mellan nyss angivna parter om tillägg och ändring i nämnda samarbetsavtal. Tilläggsavtalet, som föranleddes av den av riksdagen godkända ökningen av antalet sjuksköterskelever vid skolan, innebar ändring av dittills gällande grunder för fördelningen av skolans driftunderskott mellan staten och landstinget. För täckande av detta underskott bidrager staten fr. o. m. den 1 juli 1961 med 55 procent och landstinget med 45 procent.

Av den vid Uppsala läns sjuksköterskehems sjuksköterskeskola anställda personalen omfattas f. n. endast sjuksköterskepersonalen av SPA-pensioneringen, medan den övriga personalen står utanför denna pensionering. Frågan huruvida även sistnämnda personal bör inordnas under SPR torde böra i första hand bero av ställningstaganden i samband med en revision av gällande finansieringsavtal och synes böra lösas i samklang med vad som i sådant hänseende kommer att gälla beträffande akademiska sjukhuset. Beträffande driften av akademiska sjukhuset gäller ett mellan staten och Upp-

sala läns landsting träffat samarbetsavtal, vilket godkänts av Kungl. Maj:t år 1954. Enligt avtalet skall vid beräkningen av landstingets bidrag kostnaden för SPA-avgifter, som av sjukhuset skall erläggas för sådan personal, som vid landstingssjukhusen icke regelmässigt är ansluten till pensionsanstalten, beaktas med dubbla beloppet. Om man undantager läkarpersonalen vid akademiska sjukhuset, vilken har statligt reglerade tjänster, kan övriga anställningar vid sjukhuset, för vilka landstingens lönebestämmelser tillämpas, inordnas under SPR under förutsättning att registrering sker av anställningarna. I sammanhanget må erinras om att utredningen i det föregående föreslagit, att den statliga pensioneringen av personal vid akademiska sjukhuset tills vidare skall fortgå enligt oförändrade finansieringsgrunder i avbidan på att frågan om ändring kan beaktas vid träffande av nytt finansieringsavtal eller jämkning i det nuvarande avtalet.

Departementschefen

Statens befattning med personalpensionering har sedan länge omfattat icke endast statsanställda utan även vissa andra grupper. Dessa andra grupper är dels sådana, som pensioneras utan tillskott av annat än statsmedel, dels sådana där huvudmannen har att betala avgift för pensioneringen till statens pensionsanstalt (SPA), den s. k. SPA-pensioneringen.

SPA-pensioneringen utgör till övervägande del ett komplex, i vilket staten och kommunerna framstår som parter. SPA-grupperna utgöres till omkring fyra femtedelar av kommunalanställda. Härjämte är att märka, att av de formellt sett enskilda huvudmän, som beröres av SPA-frågan, åtskilliga har kommunal anknytning. Ofta är deras verksamhet av sådant slag, som eljest skolat ankomma på kommun, och ofta har kommun ett avgörande inflytande på verksamheten. Därför har som grund för nu gällande provisoriska lösning av SPA-frågan beträffande finansiering m. m. träffats en överenskommelse mellan å ena sidan representanter för finans- och civildepartementen och å andra sidan företrädare för de tre kommunförbunden.

SPA-utredningens arbete har gått ut på att finna en för både staten och den kommunala sidan godtagbar definitiv lösning. Efter hand har inom utredningen enighet uppnåtts om en sådan lösning. De förslag utredningen framlagt innefattar en motsvarighet till den överenskommelse, som lagts till grund för det nuvarande provisoriet.

Huvudlinjerna i utredningens föreliggande förslag innebär i korthet följande.

Sådana anställda hos de borgerliga primärkommunerna och landstingskommunerna, som i personalpensionshänseende nu är anslutna till statens pensionsanstalt eller kan anslutas dit, uppdelas i princip på å ena sidan en kategori, för vilken gäller statliga avlöningsbestämmelser, och å andra sidan en kategori med kommunalt bestämda avlöningsvillkor.

Den förra kategorien skall i fortsättningen tillhöra området för statlig per-

sonalpensionering av den typ som omfattar statsanställda m. fl. (av utredningen benämnd *helstatlig personalpensionering*). I princip skall för grupper tillhörande denna kategori också utgå statsbidrag till ATP-avgifterna.

Den senare kategorien skall däremot i fortsättningen tillhöra området för kommunal pensionering. För denna kategori skall inte utgå statsbidrag till pensionskostnaderna. Härvid meddelas emellertid övergångsbestämmelser, enligt vilka nu SPA-an slutna anställningshavare tillhörande denna kategori överföres till den helstatliga pensioneringen. Övergången till den kommunala pensioneringen skall alltså ske successivt i mån av nyrekrytering inom de till denna kategori hörande grupperna.

Vad beträffar övriga nuvarande SPA-grupper bör frågan om fortsatt SPA-pensionering prövas med beaktande även av nuvarande socialförsäkringar och förekommande icke-statliga anordningar för personalpensionering. I den mån förutsättningar finnes för statlig personalpensionering — och denna inte kan bli av den heltstatliga typen — bör pensioneringen till sina huvuddrag överensstämja med den typ, som i betänkandet betecknats som SPA-pensionering. Då förutsättningar inte finnes för fortsatt statlig pensionering av en viss nu SPA-an slutna grupp, bör övergångsbestämmelser meddelas, enligt vilka personer som nu är SPA-an slutna får möjlighet att bibehållas därvid.

Förmånssystemet vid den fortsatta SPA-pensioneringen bör kunna anpassas närmare än hittills efter vad som gäller för statsanställda såväl vad beträffar pensionslönebestämning som i fråga om tjänstårsberäkning. I det senare avseendet bör den nuvarande anordningen med nedräkning av tjänstår som följd av höjning av pensionsklassen inte bibehållas för framtida höjningar.

Vid valet av finansieringssystem — i första hand frågan om pensionsavgift skall erläggas under anställningstid eller under tid då pensionsförmån utgår — bör hänsyn tas till att SPA-pensionerna utgår enligt ett system inefattande möjlighet att förhandlingsmässigt anpassa beviljade pensioner.

Man måste emellertid även beakta att det här i åtskilliga fall är fråga om huvudmän, vilkas framtida existens ej kan betraktas som given.

Utredningen har förordat ett finansieringssystem, enligt vilket pensionsavgifter under anställningstid betalas in till den statliga myndigheten. Finansieringsobjektet vid den fortsatta SPA-pensioneringen bör med beaktande av å ena sidan huvudmännens skyldighet att betala ATP-avgifter och å andra sidan personalpensionens samordning med tilläggspension i princip utgöras av nettopensionen från staten jämte ATP-avgifterna. Dessa kostnader bör i princip hälftändelas för hela kollektivet betraktat som en enhet. Avgifterna skall på ett så realistiskt sätt som möjligt avvägas att i princip motsvara halv nettopensionspremie minskad med halv ATP-avgift. Avgifternas storlek skall med vissa tidsmellanrum omprövas med beaktande av den faktiska utvecklingen i fråga om data som är av betydelse för pensions-ekonomin.

Inordnande av nya grupper i SPA-pensioneringen har utredningen — på grundval av de här tidigare redovisade principerna för pensioneringen — föreslagit endast i ett fåtal fall. Sålunda har SPA-anlutning föreslagits beträffande anställningshavare vid skyddsvärnen i Stockholm och Göteborg, nu ej anslutningsbara anställningshavare vid icke-kommunala statsunderstödda enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare samt anställningshavare vid Stockholms stadsteater och Göteborgs folkteater. I fråga om vissa andra grupper föreslås att anslutningsfrågan prövas i budgetsammanhang.

Vid inordnande av nya grupper i SPA-pensioneringen bör enligt utredningen i princip iakttagas, att befintliga pensionsfonder skall, i den utsträckning de är grundade på anställning av sådant slag som avses i SPR, överlämnas till staten och att anställningstid före SPA-anlutningen skall beaktas. Härvid kan en kollektiv reglering i stället för en beräkning för varje särskild person komma i fråga.

SPA-utredningens föreliggande förslag synes som helhet väl lämpat att läggas till grund för en reform på området. Jag tillstyrker därför att åtgärder för en sådan reform med giltighet i princip från och med den 1 juli 1963 vidtages i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag. Beträffande de allmänna principerna vill jag här framhålla betydelsen av att statens pensionsreglerande verksamhet i möjligaste mån bringas att överensstämma med dess löner reglerande verksamhet. Såvitt gäller sådana anställningar utan statliga lönebestämmelser som föreslagits bli placerade i kategori A, innebärande pensionsrätt även för i fortsättningen nyanställd personal, bör denna inplacering framdeles kunna omprövas.

Vissa ändringar i pensionsförfattningarna och till dessa anslutande föreskrifter följer av ett genomförande av det nu föreslagna. I första hand beröres SPR och pensionslöneförordningen med bilagor samt avgiftskungörelsen.

Beträffande pensionslöneförordningen har inom civildepartementet utarbetats förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 2 och 5—7 mom. samt 4 § statens pensionslöneförordning den 28 maj 1959 (nr 286), vilket torde underställas riksdagen för antagande. Vid utarbetandet har beaktats — jämte SPA-utredningens förslag — av riksdagen numera fattade beslut angående organisatoriska förändringar samt från statens pensionsanstalt framfört förslag om generellt stadgande att aspirant i fråga om pensionslön likställas med extra tjänsteman. Beträffande bilagan till pensionslöneförordningen bör i anlutning till utredningens förslag ändring göras i vad gäller hälso- och sjukvården och torde i enlighet med förslag från pensionsanstalten viss ändring böra göras till förtydligande av hur beräkning av pensionslön skall göras i fall då viss tidigare tjänstgöring kan återopas.

De föreslagna omläggningarna i fråga om SPA-pensionsavgifterna, som innebär att avgifterna för vissa grupper bortfaller men för andra grupper höjes, inverkar för statens del i första hand på pensionsanslaget, då avgif-

terna enligt nuvarande ordning tages till uppbörd på detta. Vad beträffar förslagets verkningar på avgiftsinkomsterna har inom utredningen gjorts vissa beräkningar, vid vilka även beaktats de speciella förutsättningarna beträffande polispersonalen, vilka sammanhänger med beslutet om polisväsendets förstatligande. Enligt dessa beräkningar kommer avgiftsinkomsterna för nästa budgetår att nedgå med omkring 10 miljoner kronor i förhållande till det avgiftsbelopp av 49 miljoner kronor, med vilket statens pensionsanstalt i sin petitaskrivelse angående budgetåret 1963/64 räknat vid bortseende från utredningsförslagen.

Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Personalpensionsförmåner m. m. för budgetåret 1963/64 beräkna ett förslagsanslag av 616 000 000 kronor, därav 23 200 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedel. Anslagen har beräknats med beaktande av dels nyssnämnda minskning i avgiftsinkomsterna, dels kostnaderna för den statliga grupplivförsäkringen. Kungl. Maj:t torde nu böra föreslå anvisande av avsedda anslag.

På längre sikt kommer nedgången att bli större — omkring två tredjedelar av de eljest ifrågakommande avgiftsinkomsterna för nu SPA-anslutna grupper kan beräknas bortfalla. Utvecklingen dämpas dock under det första skedet efter omläggningen på grund av att avgiftsuppbörden sker med viss eftersläpning. Den dämpas då även av att 10 procent fortlöpande avgift intill år 1965 uttages för den SPA-anslutna polispersonalen i enlighet med beslut av Kungl. Maj:t den 28 december 1962 (jfr prop. 1962: 148; SU 183; rskr 387). Mot inkomstbortfallet för staten svarar en minskning i statens pensionskostnader, bl. a. till följd av utbrytningen från SPA-området av stora grupper. Denna minskning kommer emellertid att inträda först långt fram i tiden, efter hand som pensionsavgångar börjar bli vanliga för sådana anställningshavare tillhörande utbrutna grupper, som härefter anställas.

Förändringarna i fråga om SPA-avgifterna medför vidare inverkan på anslag under skilda huvudtitlar i den mån som från dessa utgår statsbidrag, vilka helt eller delvis innebär täckning för huvudmannens utgifter för sådana avgifter. I vissa fall, såsom där statsbidrag utgår till täckande av det faktiskt uppkommande driftunderskottet, kommer denna inverkan att uppkomma automatiskt, oavsett huruvida fråga är om bortfall eller ökning av SPA-avgifter. I några andra fall, där statsbidrag utgår med viss kvotdel av verkliga utgifter och SPA-avgifter härvid inräknas, uppkommer också en automatisk effekt av omläggningen, vilken i allmänhet bör accepteras. Emellertid bör kunna ifrågakomma överföring av vissa grupper till den avgiftsfria sektorn i förening med jämkning nedåt av procenttalet för statsbidrag till lönekostnader. Eventuellt uppkommande frågor av denna natur torde framdeles få underställas riksdagen. Slutligen utgår i vissa andra fall statsbidrag till täckande av för verksamheten uppkommande kostnader, inberäknat SPA-avgifter. Vid beviljande av statsbidrag i sådant fall bör å ena sidan beaktas bortfall av dylika avgifter, som kan komma att föräledas av vad här sagts. Å andra sidan bör observeras de höjningar av SPA-avgifterna, som

förslaget i vissa fall medför, och övervägas om och i vilken utsträckning hänsyn till dessa skall tagas vid statsbidragsgivningen. I sistnämnda riktning verkar även förslaget att statsbidrag till ATP-avgifter i princip skall utgå beträffande sådana till den statliga pensioneringen hänförliga kommunala grupper, som har statliga avlöningsbestämmelser. Med hänsyn härtill torde Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens bemyndigande att vid omläggningen av SPA-finansieringen medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter för budgetåret 1963/64. Till följd av att SPA-avgifterna utgår årsvis i efterskott torde emellertid bemyndigandet endast behöva tagas i anspråk i begränsad omfattning. Såvitt angår senare budgetår synes hithörande frågor i regel kunna beaktas vid budgetbehandlingen.

Jag får i detta sammanhang anmäla, att vid beredningen av förevarande ärende prövats vissa i särskilda framställningar framförda yrkanden om pensionsrätt m. m.

Svenska reproduktionsaktiebolaget har hos Kungl. Maj:t hemställt om reglering av vissa pensionsfrågor för anställningshavare vid företaget i principiell anslutning till vad som beslutades vid omorganisationen av Karlskrona örlogsvarv. Härvid har åberopats uttalanden i propositionen 1961: 93 angående ombildning av statens reproduktionsanstalt till bolag. I nämnda proposition uttalades bl. a. att frågan om ersättning till det nybildade bolaget för pensionskostnader, som kan hänföras till anställningstid före övergången i bolagets tjänst, syntes böra lösas i överensstämmelse med de riktlinjer, som i detta hänseende angivits i fråga om Karlskronavarvet AB. Vidare har från reproduktionsaktiebolagets sida framhållits uttalanden i propositionen 1962: 169 beträffande nyssnämnda varv och riksdagens godkännande av den sålunda föreslagna regleringen. I förevarande fall skulle i engångsbelopp till företaget utbetalas sammanlagt högst 1,4 miljoner kronor.

Jag anser att de riktlinjer, som riksdagen i fråga om Karlskrona örlogsvarvs ombildning till bolag fastslog vid antagandet av propositionen 1962: 169, i princip bör tillämpas även i fråga om statens reproduktionsanstalts motsvarande ombildning. Härvid skulle anställningshavare som blivit underkastad statens allmänna tjänstepensionsreglemente senast den 30 juni 1962 kunna vara det även därefter — utan hinder av reproduktionsanstaltens omorganisation — och få pensionsförmåner fastställda och utbetalade genom den statliga pensionsmyndighetens försorg. Ifrågavarande engångsbelopp å högst 1,4 miljoner kronor bör, därest riksdagen ej har något att erinra häremot, belasta det under tolfte huvudtiteln upptagna anslaget till Personalpensionsförmåner m. m.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) antaga förenämnda förslag till *förordning om ändrad lydelse av 3 § 2 och 5—7 mom. samt 4 § statens pensionslöneförordning den 28 maj 1959 (nr 286)*;

2) godkänna de i det föregående angivna grunderna för reglering av vissa pensionsfrågor i samband med omorganisationen av statens reproduktionsanstalt;

3) godkänna övriga i det föregående berörda förslag av beskaffenhet att böra prövas av riksdagen;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen be-
tingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärda-
de författningar;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela för förslagens ge-
nomförande erforderliga övergångsbestämmelser;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1963/64 i
enlighet med vad som i det föregående anförts medge över-
skridanden av maximerade anslag och anslagsposter;

7) till *Personalpensionsförmåner m. m.* för budgetåret
1963/64 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag
av 616 000 000 kr., därav 23 200 000 kr. att avräknas mot
automobilskattemedel och 30 000 000 kr. motsvarande avgif-
ter till statens grupplivförsäkring.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instäm-
mande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förord-
nar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlä-
tas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll
utvisar.

Ur protokollet:

Jan Pousette